

5. *Рокосови Н. В.* Дистанційне навчання у вищій освіті людей з особливими потребами // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: зб. наук. пр. — К. : Університет «Україна», 2004. - 448 с

6. *Шуневич Б. І.* Тенденції розвитку складових частин організації дистанційного навчання // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Комп'ютерні науки та інформаційні технології. — 2009. - Вип. 53. - С 231-239.

7. *Чайковський М. Є.* Актуальні питання соціально-педагогічної реабілітації молоді з особливими потребами // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. — Вип. 19. — Вінниця, 2007. - 450 с

8. *Kienle Andrea.* Intertwining synchronous and asynchronous communication to support collaborative learning — system design and evaluation // Education Information Technologies, 2008. — <http://www.Springer.com>.

9. *Mayadas F.* Asynchronous learning networks: a sloan foundation perspective I/ Journal of Asynchronous Learning Networks, 1. — 1997.

10. *McQuiggan C. A.* The role of faculty development in online teaching's potential to question teaching beliefs and assumptions // Online Journal of Distance Learning Administration. — 2008. <http://www.westga.edu/~distance/ojdla/fall103/mcquiggan103.htm>.

УДК 37.035 - 053.66:062

О. М. Шамич

ГРОМАДСЬКА АКТИВНІСТЬ МОЛОДШИХ ПІДЛІТКІВ У ДИТЯЧИХ СПОРТИВНИХ ОБ'ЄДНАННЯХ ЗА МІСЦЕМ ПРОЖИВАННЯ

У статті проаналізовано результати дослідно-експериментальної роботи формування громадської активності молодших підлітків у дитячих спортивних об'єднань за місцем проживання.

Ключові слова: молодші підлітки, громадська активність, дитячі спортивні об'єднання, місце проживання.

Громадська активність підлітка — це якість особистості, яка виявляється в її здатності впливати на життя мікросоціуму; задовольняти особисті потреби та інтереси, реалізовувати інтереси та цілі колективів та об'єднань, до яких належить, та вирішувати важливі для них завдання; у прагненні діяти на користь суспільства;

поважати й реалізовувати відповідно до морально-етичних принципів і вікових можливостей свої права та обов'язки [11].

Таке визначення ми зробили на підставі вивчення психолого-педагогічної літератури в контексті нашого дослідження [1–8].

Формування цілей статі. Метою нашої роботи було перевірити ефективність визначених нами педагогічних умов для формування громадської активності молодших підлітків [10] у ході формувального експерименту.

Відповідно до мети були визначені такі **завдання**:

1. За результатами проведеної роботи прослідити динаміку змін по показниках кожного з критеріїв в експериментальній і контрольній групах на формувальному етапі експерименту.
2. Розробити гістограми динаміки сформованості критеріїв громадської активності у вихованців експериментальної групи.
3. Графічно представити узагальнені результати по всіх критеріях сформованості громадської активності на початок та кінець експерименту в експериментальній та контрольній групах.

Результати дослідження. Експериментальну та контрольну групи було сформовано таким чином, щоб вони були приблизно рівноцінні за складом й особистісними характеристиками. При цьому до експериментальної групи увійшли 152 вихованці 10–11 років СДЮШОР «Зміна» Оболонського району, ДЮСШ-26 Святошинського району та ДЮСШ-15 Голосіївського району м. Києва, а також спортивних секцій гімназії «Академія» та ЗОШ №170 м. Києва, до контрольної групи увійшли 164 учні 5–6-х класів гімназії «Академія» та ЗОШ № 170 м. Києва, які не є членами дитячих спортивних об'єднань за місцем проживання.

З метою підбиття підсумків експериментальної роботи, а також для виявлення динаміки у рівнях сформованості громадської активності молодших підлітків було проведено два контрольні зрізи: перший — початковий — на констатувальному етапі дослідно-експериментальної роботи [12], другий — підсумковий — після закінчення формувального експерименту на контрольному етапі експерименту.

У ході початкового контрольного зрізу нами було визначено рівні сформованості громадської активності молодших підлітків для експериментальної і контрольної груп. Результати для кожної з груп наведено у табл. 1.

Таблиця 1 — Рівні сформованості громадської активності молодших підлітків на констатувальному етапі експерименту в експериментальній і контрольній групах, %

Критерій	Активний рівень		Ситуативний рівень		Пасивний рівень	
	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ
Інформаційно-змістовний	12,50	12,80	43,42	42,68	44,08	44,51
Мотиваційно-ціннісний	15,13	12,80	45,39	46,34	39,47	40,85
Операційно-практичний	11,18	12,20	42,76	42,68	46,05	45,12

Для того щоб переконатись у тому, що експериментальна і контрольна групи на початок експерименту не мали статистично значущих відмінностей, ми скористалися формулою математичної статистики χ^2 — критерію для непараметричних методів:

$$\chi^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i} \quad (!)$$

де n_1 — кількість молодших підлітків експериментальної групи;

n_2 — кількість молодших підлітків контрольної групи;

m — кількість рівнів сформованості громадської активності;

O_u — кількість молодших підлітків експериментальної групи, яким притаманний i -й рівень громадської активності,

O_{2i} — кількість молодших підлітків контрольної групи, яким притаманний i -й рівень громадської активності.

При цьому до уваги брався критерій $\chi^2_{\text{критичне}}$ (таблична величина критерію при $\alpha = 0,05$ і $\alpha = 0,01$, тобто при ймовірності $\alpha = 0,95$ і $p = 0,99$ відповідно) і обчислений заданими експерименту критерій $\chi^2_{\text{фактичне}}$.

Якщо $\chi^2_{\text{фактичне}} < \chi^2_{\text{критичне}}$, то нульова гіпотеза береться до уваги. Якщо $\chi^2_{\text{фактичне}} > \chi^2_{\text{критичне}}$ то справдженою вважається альтернативна гіпотеза з відповідною ймовірністю.

При обчисленні ми отримали такі значення $\chi^2_{\text{фактичне}}$: Для інформаційно-змістовного критерію — 1,84; для мотиваційно-ціннісного — 1,90; для операційно-практичного — 1,91. Таким чином, обчислення засвідчило, що частотні показники результатів обстеження учнів контрольної та експериментальної груп за всіма критеріями

статистично не відрізняються, оскільки обчислене $\chi^2_{\text{фактич}} \leq 1,91$ (максимальне значення) менше за критичне значення при $m - 1 = 2$ ступенях свободи, яке становить 5,99 при вірогідності допустимої помилки менше 5%, тобто $\alpha = 0,05$. Отже, обрані нами групи можуть бути використані як контрольна й експериментальна групи для подальших досліджень.

Під час підсумкового контрольного зрізу ми використовували ті самі методики, що й на констатувальному етапі. Результати контрольного зрізу, виявлені в експериментальних групах, ми порівнювали з результатами контрольних груп на кінець експерименту та з результатами, отриманими на початок експерименту.

Ефективність педагогічних умов формування громадської активності молодших підлітків оцінювалась за результатами дослідження, які визначали зміни в їх рівнях згідно з визначеними нами критеріями [9].

I етап контрольного експерименту, спрямований на виявлення показників інформаційно-змістового критерію, передбачав з'ясування змін у рівні знань молодших підлітків про громадську активність, їхні права та обов'язки як членів суспільства, усвідомлення себе членами колективу, здатними змінити ситуацію у суспільстві (у своєму оточенні) на краще.

Сукупну динаміку інформаційно-змістового критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків графічно показано на рис. 1.

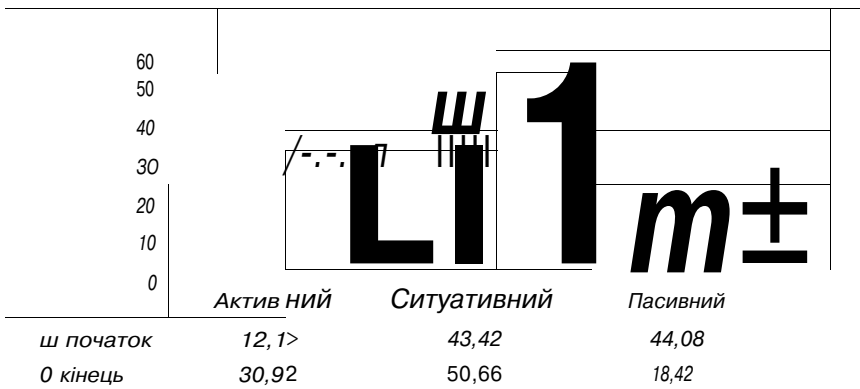

Рис. 1 — Гістограма динаміки сформованості інформаційно-змістового критерію громадської активності у вихованців експериментальної групи

Отже, на кінець формувального експерименту в експериментальній групі активний рівень інформаційно-змістового критерію зріс на 18,42%, а пасивний — зменшився на 25,66%.

Щоб переконатися у тому, що досліджуваний критерій сформованості громадської активності в експериментальній групі зріс статистично значуще, скористаємося формулою (1) χ^2 -критерієм.

Динаміку кожного з показників інформаційно-змістового критерію та обчислене для них значення $\chi^2_{\text{критичне}}$ наведено у табл. 2.

Таблиця 2 — Динаміка інформаційно-змістового критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків, %

Показники інформаційно-змістового критерію	Початок експерименту			Кінець експерименту			
	а	5.-9	з.а “ о. Є	а	5.-9	з.а “ о. Є	
Розуміння, що таке громадська активність	10,53	42,76	46,71	30,92	48,03	21,05	22,24
К	7,93	44,51	47,56	12,80	48,17	39,02	
Знання своїх прав, уміння їх обстоювати	17,76	43,42	38,82	34,21	50,66	15,13	19,72
К	17,68	42,07	40,24	20,73	44,51	34,76	
Знання своїх обов'язків, їх дотримання	9,21	40,79	50,00	27,63	52,63	19,36	19,36
К	13,41	37,80	48,78	14,63	45,73	39,63	

Статистичне порівняння даних до та після експерименту за кожним показником свідчить, що зміни, які відбулися протягом формувального експерименту у молодших підлітків експериментальних груп, є статистично значущими, оскільки за формулою (1) всі значення $\chi^2_{\text{критичне}}$ (найменше з яких 19,36) перевищує граничне значення $\chi^2_{\text{критичне}} > \chi^2_{\text{критичне}}$ становить 9,21 при вірогідності допустимої помилки менше 1%, тобто з імовірністю $\hat{p} = 0,99$.

Таким чином, є підстави стверджувати, що проведена робота з розвитку пізнавальних можливостей молодших підлітків, збагачення їхньої інтелектуальної сфери знаннями про сутність громадської активності, їхні права та обов'язки позитивно впливає на активність їх громадської позиції, ставлення до подій, які відбуваються в оточуючому їх соціумі.

II етап контрольного експерименту було зосереджено на виявленні показників мотиваційно-ціннісного критерію громадської активності, а також з'ясування спрямованості підлітків на суспільно значущу діяльність, їх ціннісних орієнтацій, інтересів щодо активної діяльності в колективі, соціальному оточенні, готовності прийти на допомогу іншим.

Сукупну динаміку мотиваційно-ціннісного критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків графічно показано на рис. 2.

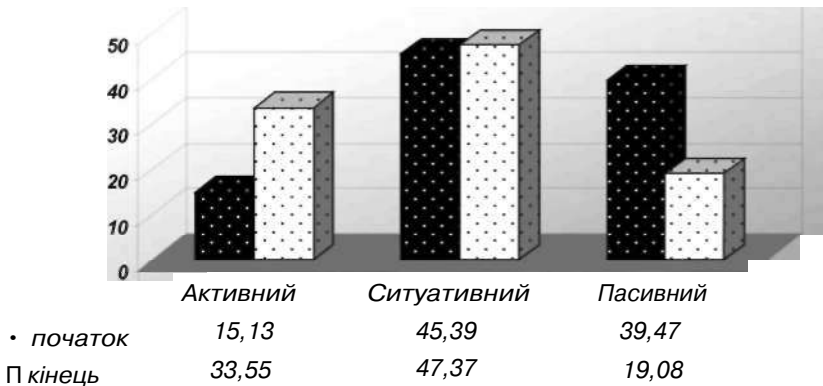

Рис. 2 — Гістограма динаміки сформованості мотиваційно-ціннісного критерію громадської активності у вихованців експериментальної групи

Отже, на кінець формувального експерименту в експериментальній групі активний рівень мотиваційно-ціннісного критерію зріс на 10,53%, а пасивний — зменшився на 16,44%.

Щоб переконатися, що досліджуваний критерій сформованості громадської активності в експериментальній групі зріс статистично значущо, скористаємося формулою (1) χ^2 -критерієм.

Динаміку кожного з показників мотиваційно-ціннісного критерію та обчислене для них значення $\chi^2_{\text{критичн}}$ є приведено у табл. 3.

Статистичне порівняння даних до та після експерименту за кожним показником свідчить, що зміни, які відбулися протягом формувального експерименту у молодших підлітків експериментальних груп, є статистично значущими, оскільки за формулою (1) всі значення $\chi^2_{\text{критичн}}$ не (найменше з яких 12,59) перевищують граничне

значення $\%_{\text{критич}}^2$ не $>$ χ^2 складає 9,21 при вірогідності допустимої помилки менше 1%, тобто з імовірністю $p = 0,99$.

Таблиця 3 — Динаміка мотиваційно-ціннісного критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків, %

Показники інформаційно-змістового критерію	Початок експерименту		Кінець експерименту				
	а о.	е о.	з а о.	а о.	е о.		з а о.
Соціально ціннісні орієнтації	15,13	37,50	47,37	23,68	53,95	22,37	12,59
	15,24	37,80	46,95	15,85	45,12	39,02	
Спрямованість потреб, інтересів, мотивів	12,50	42,11	45,39	28,95	45,39	25,66	15,98
	9,76	40,85	49,39	12,20	52,44	35,37	
Готовність допомагати іншим, виконувати суспільно значущу діяльність	17,11	39,47	43,42	24,34	54,61	21,05	17,61
	К 14,63	40,24	45,12	15,24	43,29	41,46	

III етап контрольного експерименту передбачав виявлення показників операційно-практичного критерію громадської активності і був спрямований на виявлення активності їх участі у суспільно корисній діяльності, ініціативності, відповідальності у виконанні колективних справ, практичної допомоги іншим.

Сукупну динаміку операційно-практичного критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків графічно представлено нарис. 3.

Отже, на кінець формувального експерименту в експериментальній групі активний рівень операційно-практичного критерію зріс на 17,11%, а пасивний — зменшився на 23,68%.

Щоб переконатись, у тому, що досліджуваний критерій сформованості громадської активності в експериментальній групі зріс статистично значущо, скористаємося формулою (1) χ^2 -критерієм.

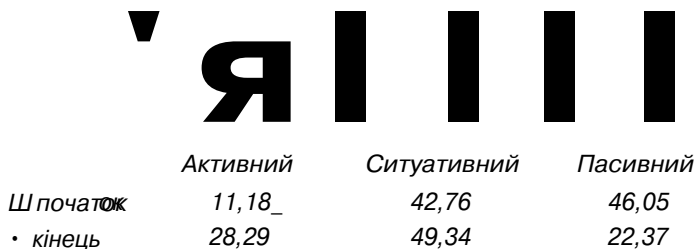

Рис. 3 — Гістограма динаміки сформованості операційно-практичного критерію громадської активності у вихованців експериментальної групи

Динаміку кожного з показників операційно-практичного критерію та обчислене для них значення $u_{\text{критичне}}$ наведено у табл. 4.

Таблиця 4 — Динаміка операційно-практичного критерію сформованості громадської активності у молодших підлітків, %

Показники інформаційно-змістового критерію	Початок експерименту		Кінець експерименту		$\frac{\sum a}{\sum o}$	$\frac{\sum a}{\sum o}$	x
	a o.	r o.	a o.	r o.			
Участь у суспільно корисній діяльності	15,13	37,50	47,37	34,21	45,39	20,39	18,99
	15,24	37,80	46,95	16,46	46,95	36,59	
Відповідальність за себе та колектив	12,50	42,11	45,39	26,32	54,61	19,08	19,30
	9,76	40,85	49,39	12,80	49,39	37,80	
Ініціативність у вирішенні завдань колективу	17,11	39,47	43,42	25,00	48,03	26,97	15,77
	14,63	40,24	45,12	11,59	45,12	43,29	

Статистичне порівняння даних до і після експерименту за кожним показником свідчить, що зміни, які відбулись протягом формувального експерименту у молодших підлітків експериментальних

груп, є статистично значущими, оскільки за формулою (1) всі значення $\chi^2_{\text{критичне}}$ (найменше з яких 15,77) перевищують граничне значення $\chi^2_{\text{критичне}} e > \chi^2_{\text{критичне}}$ становить 9,21 при вірогідності допустимої помилки менше 1%, тобто з імовірністю $\alpha = 0,99$.

Щоб осягнути загальну картину результатів експериментальної діяльності ми графічно подали узагальнені результати по всіх критеріях сформованості громадської активності на початок і кінець експерименту в експериментальній (рис. 4) та контрольній (рис. 5) групах.

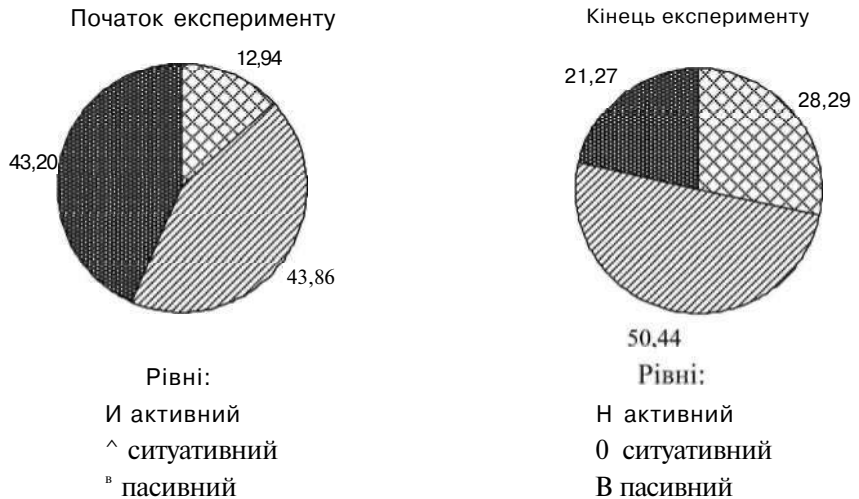

Рис. 4 — Динаміка змін у рівнях сформованості громадської активності в експериментальній групі

Як видно з рис. 4 спостерігається значна динаміка у зміні рівнів сформованості громадської активності молодших підлітків експериментальної групи. Так, активний рівень громадської активності збільшився на 15,35%, а низький — зменшився на 21,93%.

Із рис. 5 видно, що зміни у рівнях сформованості громадської активності відбулися і в контрольній групі. Щоб перевірити, чи ці зміни є статистично значущими, ми скористалися χ^2 -критерієм (формула 1). Результати обчислення показали, що зміни, які відбулись протягом формувального експерименту у молодших підлітків контрольних груп, не є значущими, оскільки за формулою (2.1) $\chi^2 = 0,67$ менше за відповідне граничне значення, яке становить 5,99 при вірогідності допустимої помилки менше 5%.

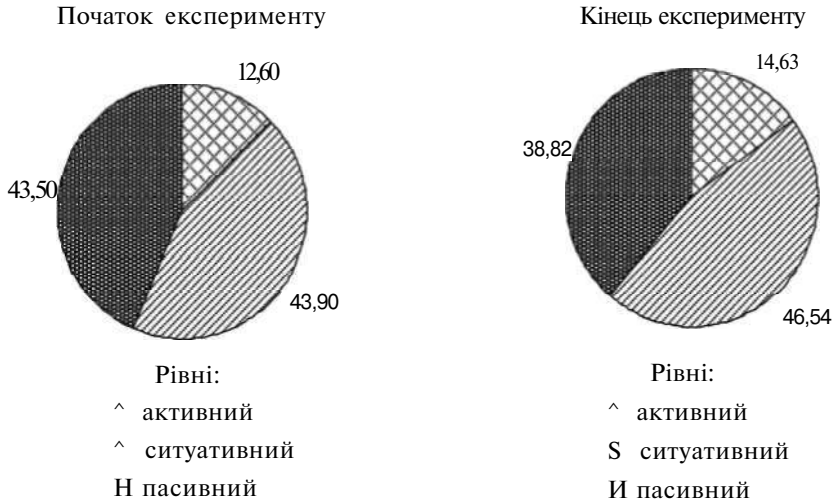

Рис. 5 — Динаміка змін у рівнях сформованості громадської активності в контрольній групі

Висновки. Проведений експеримент надає змогу скласти загальне уявлення про зміни у рівнях сформованості громадської активності молодших підлітків за його результатами. А також подати їх у порівняльній характеристиці та підтвердити ефективність педагогічних умов [10] формування громадської активності у дитячих спортивних об'єднаннях за місцем проживання.

В статье проанализированы результаты опытно-экспериментальной работы по формированию гражданской активности младших подростков в детских спортивных объединениях по месту жительства.

Ключевые слова: младшие подростки, гражданская активность, детские спортивные объединения, место жительства.

The article analyzes the results of experimental work on formation of the civil activity of younger teenagers in children 's sports at the place of residence.

Key words: younger teenagers, civil activity, children 's sports associations, place of residence.

Література

1. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремня / В. Г. Кремень // Юріком Інтер: - К, 2008. - С 837-838.
2. *Козлов А. А.* Гражданственность и гражданская активность / А. А. Козлов : [Електронний ресурс] http://www.npravstvennost.info/library/news_detail.php?ID=2283
3. *Мюнклер Х.* Гражданская компетентность / Х. Мюнклер [Електронний ресурс] // <http://www.academy-go.ru/publications/Munkler.html>
4. *Орбан-Лембрик Л. Е.* Соціальна психологія: посібник. — К. : Академ - видав, 2003. - 448 с.
5. Психологічний словник / за ред. Н. А. Побірченка / Н. А. Побірченко // К. : Науковий світ, 2007. — 229 с.
6. *Пометун О.* Кроки до демократії: Уроки громадянської освіти / Пометун О., Ремех Т., Ламах Е. : за ред. О. І. Пометун. — К. : АПН, 2001. — 128 с.
7. *Семенюк Л. М.* Психология гражданской активности (особенности и условия развития) / Л. М. Семенюк. — М. : Воронеж, 2006. — 196 с.
8. Соціолога-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула / В. В. Радул // К. : Експрес-поліграф, 2004. — 10 с.
9. *Шамич О. М.* Критерії, показники та рівні формування громадської активності у молодших підлітків / О. М. Шамич // Фізичне виховання в школі. — 2011. — № 2.
10. *Шамич О. М.* Педагогічні умови формування громадської активності молодших підлітків у спортивних об'єднаннях за місцем проживання / О. М. Шамич // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія: [зб. наук. пр.]. — Чернівці, 2011. — Вип. 543. — С. 186—193.
11. *Шамич О. М.* Психологічні передумови формування громадської активності молодших підлітків / О. М. Шамич // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: [зб. наук. пр.]. — Харків. - 2011. - № 5. - С 160-165.
12. *Шамич О. М.* Стан сформованості громадської активності сучасних молодших підлітків / О. М. Шамич // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія: [зб. наук. пр.]. — Чернівці, 2011. — Вип. 544. - С 180-186.

УДК 373.3.016:781.2

С. І. Миколінська,
*аспірант***КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ
ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МУЗИЧНО-СЛУХОВОЇ
УВАГИ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ**

У статті розглянуто критерії, показники та рівні сформованості слухової уваги учнів молодших класів під час слухання музики, співу, гри